

Historia De Sanctissima Cruce Caravacensi

Robles, Juan de

Augustae Vind., 1619

II. Origo & genus Zeit-Abizeit, & quomodo Valentiaë regno & Carauaca
potitus sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64232)

rit exercita, vel quòd nemo laborem sumere voluerit eas in ordinem redigendi, aut de integro describendi. Fateor itaque ingenuè plurimum me adiutum à magistro meo P. Hieronymo de Higuera, cui liber hic merito suo debet, quicquid boni in eo continetur. Eius enim auxilio fretus nullas timeo difficultates, & conatus meos fructu sperato nequaquam carituros mihi polliceor. Idem ipse magister meus in familiari congressu sæpè mecum ita loqui solitus est: Ego sanè vitam, qua fruor, sanctæ huic CRUCI acceptam refero. Cum enim adolescens annum XVII. necdum expleuissem, in periculosam incidi ægritudinem, quam immoderata eius ætatis studia & exercitationes mihi pepererunt; adeo vt 40. dies febrili continenter iactatus viribus deficerem, & grauiora in posterum ab heclico ardore etiam formidarem. Ecce autem nescio quo die lectulo propter debilitatem affixus, defixi oculos in tapetem parietibus in conclauis appensum, vidiq̃ue intextam ei quandam CRUCIS Carauacensis figuram, quam obnixè petij à matre tum astante, capiti & pectori meo applicari, certam spem ingressus fore vt contactus ille mihi esset salutaris. Nec spes fefellit. nam statim atq; mater ex tenera pietate collachrimans CRUCEM partibus, quas expressi, appressit, vis morbi adeò remisit, vt intra quatuor aut quinque dies penitus me senserim conualuisse. Quare tam eximij beneficij memor nunquam neglexi occasionem grati animi signa pro mea virili expromere, & DEVM pro tam insigni munere supplex venerari. Hic ipse optimus & religiosissimus vir, paulo antequam desijt viuere, (vixit autem annos LXXIII.) tradidit in scripto mihi quasdam notationes, & obseruationes, quæ institutæ tractationi meæ mirificè inserviunt. Quod si tamen in hac rite absolueda votis non responderit euentus, labor saltem meus & conamen viam aperiet alijs ingenio & eloquentia felicioribus felicius hanc historiam auspicandi, & ad finem felicissimè perducendi.

CAPVT II.

ORIGO ET GENVS ZEIT-ABZEIT.

& quomodo Valentia & Carauaca regnis
potitus sit.

Roderi-

RODERICVS Archiepiscopus Toletanus in sua historia lib. 7. c. 10. testatum reliquit tempore Alphonfi regis Castellæ in Africa inter Arabes floruisse Maurum quendam Abuntemertum Astrologiæ iuxta ac Philosophiæ peritissimum, qui artis suæ fiducia nixus de adolescente, cui nomen Abdelmon, vaticinando prædixerit illum ad regiam dignitatem peruenturum felici rerum successu. Hic igitur Abdelmon tam insignis Astrologi auctoritate impulsus, & suapte ingenio ad magna propensus cœpit animum ad maiora audenda erigere, & ad promissum sibi culmen honoris aspirare, hac potissimum occasione. Abuntemertus odio prosequeretur Alboaly regem Almorabidum in monarchia Marroccensium postremum, & cupiebat eum de regni folio deturbare. Egit itaque cum Morabite quodam dogmatis Mahometani apprimè gnaro, & ob conceptam sanctitatis opinionem ad sacerdotium euecto, qui venerationis causa Almohadi appellabatur, ei que dextrè suggessit multos errores contineri in lege quam profitebantur. Quare paulatim eò hominem induxit, vt ad Alcorani explicationem non inuitus aggrediretur, & alteram sectam impugnaret, cuius propugnator acerrimus erat Alifa Baldacensis, inter suos quasi summus pontifex, quod à Mahometi familia & sanguine rectâ descenderet. Sic ergo persuasus Almohadi non tam sermonibus Abuntemerti, quam suæ superstitionis amore incitatus multa grauiaque scelera Almorabidum alteri sectæ ad insaniam deditorum propalauit, varijsque argumentis comprobauit regem ipsum Alboaly eiusque maiores in tyrannis numerandos, qui regnum contra ius & fas omne Idris, legitimis hæredibus, & ex Mahometi stirpe oriundis vi ademerint. Hæc Almohadi Morabitis oratio tantum valuit, adeoque populares exacerbauit, vt multi ab Alboaly rege, & Almorabidibus defecerint, aperteque rebellârint. Et ne temerè quid molirentur, in caput & ducem suum legerunt iuuenem illum Abdelmonem, qui prælia sæpè cum aduersa parte commisit, in quibus ferme semper Alboaly posteriores tulit, fugaque turpi salutem quæsiuit; donec nimia tandem populi multitudine ad Abdelmonem confluente, omnino castris exutus & occisus est: cuius regnum statim inuasit Abdelmon, & nullo resistente sedem fixit Marroci. Inde

traiecit in Hispaniam, & felici Marte subegit omnes reges Mauros ibi tum imperitantes, quos sibi eum in modum parere coegit, quo paruerunt olim regibus Almorabidum prædecessoribus suis. Insignibus itaque victorijs & diuitijs auctus redijt Marrocum vnà cum Almohadi, qui protinus vt illuc appulit fatis, concessit elatus funere regio, ad cuius honorem perpetuandum instituit Abdelmon, vt omnes eius opinionis sectatores cognominarentur Almohades, quæ vox lingua Arabica significat populum inter se vnitum aduersus Alifæ Baldacensis videlicet sectam. Abdelmone quoque sublato regnum Marrocense oblatum est filio eius natu maximo Aben-Iacob, qui & ipse in Hispaniam patris exemplo contendit, vbi memorabili apud Alarcos victoria obtenta, paulo post ab homine quodam Christiano interfectus occubuit. Duos reliquit filios superstites, Aben-Mahomat, & Zeit Mahomat; quorum posterior ætatis prærogatiuâ parenti suffectus regium diadema accepit. Qui cum videret se, præ reliquis potentem, nec vllum contra se quicquam mouere, decreuit in Hispaniam exercitum ducere, Christianisq; bellum inferre circa annum Domini M c c x. Sub signis recensuit peditum trecenta, equitum septuaginta & centum millia, rem incredibilem & portento similem.

Eadem tempestate regnum Castellæ gubernabat Alphonsus IX. Cognomento Bonus, qui ex tanta hostium multitudine sibi non immeritò periculum imminere præfagiens, recurrit in primis ad præsidium & remedium armorum spiritualium. Quo nomine ablegauit Romam Archiepiscopum Toletanum ad Innocentium III. Pont. Max. petitum Iubilæum amplissimum pro omnibus ijs, qui in hoc sacro bello militarent. Annuit sanctus Pontifex tanquam pius pater precibus Alphonsi; & quia intelligebat non solum agi de Hispaniæ, sed totius reip. Christianæ exitio, instituit, præmissis ieiunio, Romæ supplicationes ad Diuorum templa per triduum, in quibus ipsemet nudis pedibus incessit, vt diuina maiestas placata barbarorum furorem retunderet, præsentissimisque Ecclesiæ necessitatibus succurrere dignaretur. Præsul Toletanus ex Vrbe per Italiam, Germaniam, Galliam & Angliam, rediens tanto ardore Crucis militiam diplomate pontificio munitus prædicauit, vt flagitium pleriq; existimarent à tam iusti belli societate abesse.

Interim

Interim Rex Toleti comitia indixit, vbi ad reformandos mores multa salubriter sancita, & omnes seriò moniti vt arma capessent; ad reges insuper vicinos nuntij expediti qui discrimen edocerent, cui eorum ditiones forent obnoxia, si barbaro à tantis copijs instructo non iretur tempestiuè & communibus viribus obuiam.

Reuerso itaque Toletum Archiepiscopo sub initium Anni M c c x i i. ingentes eò copia varijs ex nationibus confluere cœperunt, quæ omnes insigni Crucis vestibus affuto conspicuæ. Et quia tantam multitudinem non capiebat ciuitas, necesse erat in hortis regijs tentoria figere ad excipiendos hœspites auxiliares, quibus annona affatim præbebatur. Rex igitur Alphonsus, 20. die Iunij Anni M c c x i i. Toletum digressus in itinere expugnauit arcem Malacon, captamque restituit Templarijs, in quorum antea potestate fuerat. Hoc loco externi milites, qui Alphonsi suppeditatum venerunt, tumultuari & manifesta signa poenitudinis ostendere cœperunt, quòd tam longinquam viam suscepissent. qua de causâ multi redierunt ad propria. Regem autem Mahomat præter innumeram gregariorum militum ducumque turbam triginta regibus barbaris comitatum venisse aiunt Rodericus, & auctor libri de tribus ordinibus militaribus, Wilhelmus item Tyrius ad finem historiæ belli sacri in epistola, quam testatur ipsummet Alphonsum dedisse ad Innocentium III. & inusitatae victoriæ modum ac seriem explicasse. Mahomat, vt propinquauit Baëzæ, ab exploratoribus certior factus est Alphonsi copias imminutas & milites aduenas desertis castris in patriam remeasse. Lætus hac denuntiatione nihil dubitauit de victoria, & animosè quod itineris reliquum, perfecit. Iam tamen se coniunxerant Alphonso reges Aragoniæ, Nauarræ ac Lusitaniæ cum sua quisque manu non contemnenda. Qui simul vt prætergressi sunt montis planitiem (Nauas Tolosæ vocant) inciderunt in fauces adeò angustas, vt neque regredi; neque progredi vlla ratione possent. Verum solemne est diuinæ bonitati, tum maxime opitulari, cum maior vrget necessitas. Occurrit itaque hæsitantibus pastor, quem scriptores quidam autumant S. Isidorum Madritiensem agricolam, qui eos turmatim facili tramite deduxit

ad

ad loca tuta & expedita. Confederat tum Mahomat cum suo exercitu in colle quodam eminentiore, indutus pallio tanquam summæ religionis & sanctitatis ornamento, quod illud gestavit olim quidam Mahometi gener. E cingulo suspendebat acinacem, manu prætendebat librum Alcorani, latus stipabat Abuzeit frater germanus, vir summæ fortitudinis & auctoritatis, qui occultè fauebat Christianis, utpote quos intimè. nosset, & in eorum familiaritatem Marroci se vltro insinuasset, longoque usu observasset eos non solum fidos, sed etiam commodos dominis suis. Cæterum Mahomat cum animo reputaret quot partibus ipsius exercitus exercitum Christianorum superaret, nihil cunctandum ratus, constituit ipsa die prælio decernere. Quamobrem signis vtrinque editis acriter pugnari cœptum, ita tamen ut Mauri viderentur ob multitudinem pugnatorum longè superiores. Vbi verò regis Castellæ vexillum insignibus CHRISTI, eiusque sanctissimæ Matris insignitum in medium exercitum incolumi signifero penetrauit, præterea crux, quam ante præsulem Toletanum eiusdem Ecclesiæ Canonicus Dominicus Paschalis in Archiepiscopum postea cooptratus, de more gestabat, intrepidè per acies armatas illata est, circumvolantibus licet vndique telis, & in ipsos sagittarios prodigiòse retortis, Mauri timore repentino percussi terga verterunt, & fugam certatim arripuère. Sed neque in fuga solatium: nostri enim palabundos adorti, & fortiter insecuti tantam stragem ediderunt, ut terra deesset moribundis, in quam caderent, sed alij super alios aceruatim ruerent. Hoc inexpectato euentu tanto pere consternatus est Mahomat, Deo superbiam vindicante, ut ignoraret quid consilij capiendum; cui attonito simili suasit frater Abuzeit equum festinanter conscendere, & vitæ amittendæ periculo confestim se subducere. id quod & fecit. Parta est illustris hæc victoria feria secunda quæ fuit xvi. Iulij anno superius memorato M c c x i i. qua liberata tandem est Hispania à diuturnâ Maurorum vexatione ac metu, cœpitque respirare & pacis tranquillitate frui. Refert Rodericus & consentit Mariana è cruce signatis non plures viginti quinque occubuisse; ex aduersarijs autem tantam multitudinem pecorum instar mactatam, ut toto triduo, quo Christianus exercitus ibi substitit hastæ & la-

& sagittæ hostium exhibuerint lignorum usum excitandis ignibus, ac ne comburi quidem omnes potuisse, etsi studium adhibebatur.

Rex Alphonsus cum victore exercitu redijt Toletum ingenti lætitia & pompa exceptus. Quoniam vero Christianis symbolum insigne, ac præsidium adiutoriumque belli CRUX fuerat, breui post in Concilio statutum est, vt per totam Hispaniam memoria præclaræ victoriæ quotannis celebraretur sub appellatione TRIUMPHI S. CRUCIS. quam festiuitatem, dato diplomate, approbavit Gregorius XIII. Pont. Max. anno MDLXXII. Rex contra Mahomat turpi fuga elapsus summa cum ignominia reuertit Marrocum, omnibus viribus dissipatis, fratrique suo Abuzeit commisit omnia, quæ in Hispania possedit. Nec longo post reditum tempore inglorius diem clausit extremum, hærede regnorum designato quodam ex nepotibus suis paruulo, qui & ipsum breuifecutus est. Zeit igitur Abuzeit fratre vita functo, & successore ætatis tam teneræ relicto, nactus est occasionem omnia sibi tanquam propria usurpandi, quæ suæ fidei & tutelæ Mahomat in Hispania commendarat; atque ita in suam potestatem redegit Murciam, Carauacam, & Baticam, prætextu eas provincias gubernandi. Obrinuit quoque ab Almorabidibus Valentiam ac Deniam, Tortosam vsque: Quamobrem regium assumpsit titulum, vt ex Marmol Historico colligitur, & Ioannes Marieta scriptis prodit. Quidam etiam Aben-Mahomat consanguinitate ipsi propinquus occupauit Vbedam, Baëzam & Cordubam: alij Mauri, quæ sito iuris qualiscunque colore & fuce, alias Hispaniæ oras; ex quo Maurorum vires, vt quæ essent in varios dispersæ, debilitari cœperunt.

Cum Rex Abuzeit Valentiam resideret anno MCCXIX. eò aduenerunt ex Italia duo de Familia S. Francisci, F. Ioannes sacerdotio inauguratus, & F. Petrus, qui magno pietatis amore incensi Euangelium promulgarunt, ad veramque religionem Mauros inuitarunt. Quod vbi cognouit Abuzeit, œstro percitus eos in carcerem compingi, & in conspectum suum adduci iussos grauitè increpuit, quod in suum regnum pedem inferre, & nulla potestate facta, legem aliam auderent euulgare. Quocirca si saperent, Christo eiurato ad Mahometi castra transirent, & se iratum

B

ne vel-

ne vellent experiri. Religiosi autem vultu modesto & pectore imperterrito, Absit, inquiunt, talis à nobis infania: etiamsi morti occumbere millies sit necesse, nunquam tamen à veritatis via deflectemus. Quin tu potius, ô Rex, Christo das nomen, cui paucos intra annos es daturus, & in eadem professione vitam positurus. Magis ille excanduit, & vtrumque capite plecti extemplò præcepit; quorum animæ gloria Martyrij auctæ in cælestem patriam, non dubium, abierunt: corpora autem obtruncatorum à Christianis quibusdam eò loci humata sunt, vbi nunc est cænobium patrum Franciscanorum Valentia; de quibus F. Ioannes Ægidius Zamorensis hæc tantùm: Anno M c c x x i. passi sunt prima die Nouembris Ioannes & Petrus Franciscani. Vaticinium autem sanctorum virorum de rege Zeit-Abuzeit sensim res ipsa comprobauit, & credibile est ipsos in cælum receptos eius conuersionem precibus ad DEVM fuis promouisse.

CAPVT III.

*ZEIT-ABUZEIT EX FOEDERE INITO
pendit regi Castellæ Ferdinando Sancto tributum, & ad eius con-
uersionem paratur via.*

Iacobus Rex Aragoniæ, Bellator cognominatus, iuuenis audax animique excelsi, deliberatum habuit bello persequi regem Valentia; eoque sine imperauit sibi præsto esse omnes regni proceres ad conditam diem in ciuitate Teruel. Vbi dicto audientes comparuerunt, infirmiora regni Valentia; intrauit; in ijs tamen reperit arcem firmissimam Peniscolam supra solidam rupem extructam, quam obsidione cinxit. Zeit-Abuzeit ad defensionem minimè comparatus, & nihil minùs quàm talem Regis Iacobi aduentum suspicatus legatos ad pacem petendam misit. Conuenit inter eos hac lege, vt regi Iacobo tribueretur quarta pars vectigalium, quæ ex regnis Valentia;, Murcia; & Carauacæ Zeit-Abuzeit perciperet. Conditionibus istis vtrinque firmatis, Aragones in suam prouinciam recesserunt. Quamuis igitur Zeit-abuzeit iam nihil sibi timendum arbitraretur à Rege Iacobo, sollicitus tamen erat de rege Castellæ Ferdinando, qui modò bis tentasset regnum Valen-